

pád és Kosztolányi Dezső neveivel találkozunk), — különösen jónak érezzük az Osztrovszkij kötetből Szendrő József: „Erdő”, Mészöly Dezső és Mészöly Pál: „Vihar” fordítását, (bár címnek megfelelőbbnek tartanánk a „Zivatar“-t) — a Csehov kötetben az említett műveken kívül Házy Gyula Sirályát.

Azokra a kérdésekre, amiket Osztrovszkij és Csehov felvetett —, s mivel nem voltak forradalmárok, nem tudtak teljes-séggel megfelelni, majd a marxizmus-leninizmus ideológiájával felvértezett Gorkij ad választ. Amikor a Franklin Könyvkiadó hézagpótló munkájáért dicséretet mondunk, felhívjuk a figyelmet Gorkij drámáinak magyar nyelven rég esedékes gyűjteményes kiadására.

OSVÁTH BELA

J. IZCARAY: A SPANYOL NÉP HŐSE. (Szikra.)

A spanyol polgárháború, a második világháború nyitánya volt. Itt a terjeszkedő fasizmus és a demokrácia erői csaptak össze először nyílt, kíméletlen harcban. A spanyol munkásosztály Európa délnyugati csücskében valóban hősi és nagyszerű harcot vívott a fojtogató fasizmussal. Ide vezet el bennünket Izcaray könyve.

„Casto Garcia Roza élete és halála“ a regény alcíme, Roza életén és halálán keresztül látjuk a polgárháború forró napjait, a hazaáruló Franco által Spanyolországba hívott fasiszta zsoldhadserég gaztetteit: Feltáruinak előtűnk Franco börtönei, amelyek vetekszenek a Gestapo haláltáboraiival, de láthatjuk a Párt és a nép legyőzhetetlen erejét is, amellyel még a forradalmi harc bukása után is, szembeszáll a fasiszta terrorttal.

Kicsoda Casto Garcia Roza? A Spanyol Kommunista Párt hű harcosa és vezetője, aki életét adta a spanyol nép felszabadításáért, a munkásosztály győzelméért. A regényből élesen domborodik ki a hős kommunista vezető lenyűgöző alakja, a rettenhetetlen, elszánt harcos, az új típusú szocialista ember, Roza minden ereje a Pártban és a népben van. És ez mindenre képesé teszi őt. A nehézségek itt meghátrálnak: Amerikából Európába hajózik egy szekrényben ülve, vállalja az illegális munka szörnyű küzdelmeit és néma marad a fasiszta pribékek ütlege és korbácsa alatt. Mi adott erre neki erőt? A Párt és a nép!

A regénynek jó o'dalai ellenére, hibái is vannak. Hiba az, hogy néha kissé epizód-szerűek a történetek. máshol pedig érezzük, hogy az író küszködik mondanivalója tömörségével és ezt néha bizony csak a művészi érték rovására tudja megoldani. Roza élete hősköltemény. És hőskölteményt megírni 120 oldalon valóban nem könnyű feladat.

Izcaray könyve mégis értékes alkotás a magyar dolgozók könyvespolcán. Megdöbbentő erejű, tanulságos és előremutató munka.

FARKAS ANDRÁS

GERGELY SÁNDOR: FALUSI JELEN-TÉS. (Szépirodalmi Könyvkiadó.)

Kevés példát láttunk csak eddig az új szociográfia megteremtésére, főként falusi viszonylatban, Gergely Sándor ehhez a műfajhoz nyúlt, hogy a szocialista átalakulás útján járó falut bemutassa. Amint az Irodalmi Ujság második számában írja könyvéről: elsősorban az embert keresi a faluban, az átalakulást végrehajtó és az ez ellen acsarkodó embert ért hatásokat. Ad szociográfiai leírásokat, adatokat is, de munkája nem véss ezek felsorolásába. Jól választotta meg típusait, akiket bemutat. Ír kulákról és papról, de emellett nagyon helyesen, „mennység“ és súly szempontjából is az új típusú ember áll a középpontban. Pl. egyik legszebb írása Odor Zsigmond párttitkáról szól.

Gergely Sándor nemcsak egy vidék, vagy országrész fejlődésének állomásait, embereit és problémáit ragadta meg a Győr-Soproni megyei falu életében. Az egyedi jegyeiktől eltékvintve, érvényes ez a kép az egész ország paraszti fejlődését illetően.

Azonban ugyanazt a kérdést állíthatjuk szembe ezzel a könyvvel is, amit Illés Béla az Irodalmi Ujság hasábjain Máté György írásainak gyűjteményes kiadásával kapcsolatban tett. S ez a jogos kérdés: miért nem regényben ábrázolta mindezt Gergely Sándor? Művészi eszközei képessé tennék erre is. S a jó regény mindig jobban, maradandóbban ülteti az olvasóba a valóságot. Erre az említett cikkben sem ad választ. Vonzó, hű és friss kép, amit nyújt, de — ismételtén — szívesebben olvastunk volna nagyobb igényű könyvet Gergely Sándor tollából.

TOLNAI PÉTER

SZABÓ PÁL: TÁVASZI SZÉL. (Athenaeum.)

„Ezerkilencszáznegyvenöt, március közepe. — Lehet, hogy pár nappal még előtte vagyunk, de az is lehet, hogy egy pár nappal már utána vagyunk, összekuszálódott az idő a pusztán, de ezidáig hiába próbálja akárki, hogy helyre zökkentse.“ — Így kezdődik Szabó Pál regénye, bemutatja Vátyon-pusztát, ahol a parasztlak most kezdenek felocsúdni. Elmentek a nadrágos emberek, elszaladt mindenki, aki csak úrnak hitte magát. Maradt a paraszt és kezdik megszokni a szabadságot, az új életet. Nem is kaptak hirtelen észbe, mindenki a maga dolgával törődött, mert hiszen idő kell ahhoz is, hogy aki béres volt egész életében, egyszerre csak azt vesze észre, hogy eltűnt az, aki neki eddig parancsolgatott.

Egy márciusi késő délutánon a legki-

sebb Katona-fíú végigjárta a pusztát, hívja az embereket gyűlésre a magtárba. A gyűlést Katona Sándor tartja, aki gép mellett dolgozott, haladó gondolkodású huszonhatéves legény. A akjában Szabó Pál a munkásosztályt rajzolja. Katona Sándornak nehéz a dolga, mert mit is mondjon az embereknek? Meg kell magyarázni, hogy a nyakukról végkép leszakadtak az urak és hogy kellene egy bizottságot választani, amely mindent elintézt és szervezeten kellene állásfoglalni a környékbeli falvak móhóságai ellen, mindenféle érték tekintetében.

Nem sikerül, mert néhány ember, annyiféleképpen magyarázza az új világot. Katona Sándor csügged, pedig eddig még semmi sem sikerült. Félt, hogy nem tudnak összefogni és ezért elhamarkodottan felveti a szövetkezeti eszméjét. Az emberek felzúgnak, Sándor érzi, hogy elsziette a dolgot, de hogyan is kellett volna, hiszen ő is most tanulja az új életet és össze akarja tartani az embert, a földet, a jószágot... A Földégenylő Bizottságtól is levél jön, amelyben értesítik Katona Sándor párttitkárt (aki párttitkár, meg minden a pusztán; pártja ugyan nincs, viszont ő intézi mindazokat, amiket el lehet intézni az emberekkel), hogy alakítsanak négytagú bizottságot, mert megkezdődik a földosztás.

A felvilágosult és haladó szellemű Katona-család mellett az író ábrázolja Forrás Istvánt és házanépét, Forgács István hat hat holdat kapott földosztáskor, okhatatlanul sódvárolog lovak és szekér után mert azt gondolja a helyes útnak, ha egyénileg gazdálkodik, felesége pedig az aprójószág-tenyésztéssel akar segítségére lenni. Felesége, Bondár Tercsi megköveteli gyermekeitől az imádkozást, benne él még a kérés iránti tisztelet, de ösztönösen érzi és sejtja, hogy más jobb világ következik rá. Férjével együtt nagyon sok küzdelem, nehézségen mennek keresztül és eredményt nem érnek az egyéni gazdálkodással el.

Forrás Éva a regény női főszereplője, tisztán látja, hogy sok minden nem úgy van, ahogyan otthon kívánják, kellenek a könyvek, az olvasás, vágvódik egy tisztultabb, jobb életforma után. Amikor ráeszmél, hogy Katona Sándor „bácsi” ébresztette föl benne ezt az érdeklődést, neki köszönheti, hogy más szemmel látja a világot, Éva ezt a változást nem tudja másképpen megmagyarázni, újjongó boldogsággal állapítja meg: kommunista vagyok Éva az első lázadó a családban, az ő személye ígérlet az eljövendő józan, okos dolgozó parasztság szony felé.

Szabó Pál, bár elmosódott vonásokkal, de bemutatja a parasztnyűző jegyzőt (Csorba Kálmán), aki nem akarja és nem is fogja megérteni az új világ szavát. Forrás István pártönkívüli elcsereéli Borcsa kocát, Topa bivalyos lováért. Topa bükkönnyt ad a ko-

cának és az feifordul, Topa abban a hi- szemben, mivel ő kommunista, tehát az igazság csak az ő oldalán lehet, a bíróhoz fordul. A bíró józan és igazságos ítéletet hoz; Topának, mint minden parasztnak tudnia kell, hogy a disznónak nem szabad bükkönnyt adni. A ló Forrás Istváné, mert Topa készakarvára döglesztette meg a disznót. Itt kapaszkodik bele fondorlattal Csorba jegyző a feháborodott Topába és a bíró által már elintézett ügyet akarja az ügyvédnek átjászani, pörösködést, végrehajtást zúdítva ismét a paraszt nyakába.

A másik ellenség a postamesternő, akinek van lelke eílsikkasztani a pénzt, amelyet keservesen gyűjtögetnek össze a parasztlak.

De a falu, a puszta az ellenséget kiveti magából, mert érzi és tudja, hogy új világban, újjászülött emberekkel és gépekkel halad a szocializmus felé.

A felszabadulás utáni forradalmi lendület első komoly lépése a magyar falu életében a földosztás. Ennek a forradalmi lépésnek a parasztság egész életére óriási átalakító hatása volt, felforgatott mindent, ami a feudalizmus óta a parasztság életében megingathatatlanak látszott.

A régi és az új közötti harc nemcsak a forradalomban, hanem az egyének tudatában is éles helyzeteket teremtett, — nemcsak a társadalom, hanem az emberek is nagyot léptek előre.

Ez az a pont, ahol a regény hiányérzést hagy az olvasóban. Az alakjai túlságosan zártak, túlságosan mentesek az őket is hatás alatt tartó multtól s túlságosan könnyen, újabb ütközetek nélkül számolnak le vele. Éva és Katona Sándor szerelme pedig minden rokonszenves vonás mellett is — hihetetlennek tűnik, indokolatlan az alig 16 éves, nagyjából műveletlen leány értelmileg alátámasztott és c'ö nem készült elhatározása, hogy mindennel leszámol és „összeáll” Katona Sándorral. Sándor némi ideológiai kiigazítás után boldogan fogadja a leány közeledését így kettejük viszonya is rendeződik, anélkül, hogy fejlődött volna.

Bár Szabó Pál az események és az alakok jellemzésében, a dolgok végső lényeges összefüggésének rajzolásában a szavakat olykor elveszti, a jelenségek ábrázolásában gazdag, sokszínű, szemléletes és érdekes. Az egyes mozzanatok azonban szerteágazóak, megmutatják a falu életének egy-egy vonását, de nem látjuk kel'öképpen az orvosok összeségét és nem látjuk eléggé — bár a kérdések fölvetődnek — a falu jövendő fejlődésének irányát sem.

A könyv bizonyos hiánvosságai mellett is nemcsak figyelemre méltó munka, hanem parasztságunk fejlődésének mai szakaszán a haladás erős és éles fegyvere is.

A. NAGY HELCA